

Ольга КНЕЙСЛЕР

доктор економічних наук, професор, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна, olgakne@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9898-7031

Наталія СПАСІВ

кандидат економічних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна, vladnat@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0797-7220

Тетяна КІЗИМА

доктор економічних наук, професор, Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна, tetyana.kizyma68@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9732-9907

ФІНАНСИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Вступ. В умовах реформування системи місцевого самоврядування і територіальної організації влади потребують переосмислення низка важливих теоретичних постулатів вітчизняної фінансової науки через призму удосконалення існуючих і розробки новітніх концептуальних підходів щодо теоретичного обґрунтування фінансів об'єднаних територіальних громад (ОТГ), визначення їх ролі і місця у фінансовій системі держави. Адже дослідження фінансів ОТГ за їх перманентного домінування у місцевих фінансах є підґрунтям ефективності провадження реформи фінансової децентралізації та місцевого розвитку.

Мета – з'ясувати місце і роль фінансів ОТГ у фінансовій системі держави.

Методи. У статті при дослідженні ролі і місця фінансів ОТГ у фінансовій системі держави застосовано методи абстрагування, узагальнення, індукції, дедукції, синтезу, а також системний метод.

Результати. Систематизовано погляди вітчизняних і зарубіжних теоретиків і практиків щодо наукового обґрунтування фінансової системи держави та її структурних компонентів, виокремлено фінанси ОТГ у її структурі та визначено місце і роль за модифікації місцевих фінансів. Це дало змогу визначити фінанси ОТГ як сферу фінансової системи та сформувати науково-обґрунтований підхід до їх пізнання, виокремивши у їх структурі бюджет ОТГ, фінанси комунальних підприємств, фінансових установ і місцеві запозичення.

Перспективи. Подальші наукові дослідження фінансів ОТГ доцільно проводити на основі сформованого теоретичного обґрунтування фінансів ОТГ як невід'ємної сфери фінансової системи держави із відповідною структурною будовою – ланками, які взаємопов'язані і взаємодіють між собою.

Ключові слова: фінансова система, фінанси ОТГ, бюджет ОТГ, місцеві запозичення, фінанси комунальних підприємств і фінансових установ.

Рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 24.

Ольга КНЕЙСЛЕР

доктор економічних наук, професор, Тернопольський національний економічний університет, Тернополь, Україна

Наталья СПАСИВ

кандидат економічних наук, доцент, Тернопольський національний економічний університет, Тернополь, Україна

Татьяна КИЗЬМА

доктор економічних наук, професор, Тернопольський національний економічний університет, Тернополь, Україна

ФИНАНСЫ ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН В ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЕ УКРАИНЫ

Введение. В условиях реформирования системы местного самоуправления и территориальной организации власти требуют переосмысления ряд важных теоретических постулатов отечественной финансовой науки сквозь фокус совершенствования существующих и разработки новых концептуальных подходов к теоретическому обоснованию финансов объединенных территориальных общин (ОТО), определение их роли и места в финансовой системе государства. Ведь исследование финансов ОТО и их доминирование в местных финансах является основой эффективности реформы финансовой децентрализации и прерогативой местного развития.

Цель – определить место и роль финансов ОТО в финансовой системе государства.

Методы. В статье при исследовании роли и места финансов ОТО в финансовой системе государства применены методы абстрагирования, обобщения, индукции, дедукции, синтеза, а также системный метод.

Результаты. Систематизированы взгляды отечественных и зарубежных теоретиков и практиков по научному обоснованию финансовой системы государства и ее структурных компонентов, выделены финансы ОТО в ее структуре, определены место и роль в контексте модификации местных финансов. Это позволило определить финансы ОТО как сферу финансовой системы и сформировать научно-обоснованный подход к их познания, при этом выделив в их структуре бюджет ОТО, финансы коммунальных предприятий, финансовых учреждений и местные заимствования.

Перспективы. Дальнейшие научные исследования финансов ОТО целесообразно проводить на основе сформированного теоретического обоснования финансов ОТО как неотъемлемой сферы финансовой системы государства с соответствующей структурным строением – звеньями, которые взаимосвязаны и взаимодействуют между собой.

Ключевые слова: финансовая система, финансы ОТО, бюджет ОТО, местные заимствования, финансы коммунальных предприятий и финансовых учреждений.

Olga KNEYSLER

*Dr. Sc. (Economics), Prof., Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine,
olgakne@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0001-9898-7031

Nataliia SPASIV

*Ph. D. (Economics), Assoc. Prof., Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine,
vladnat@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0003-0797-7220

Tetiana KIZYMA

*Dr. Sc. (Economics), Prof., Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine,
tetyana.kizyma68@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0002-9732-9907

THE FINANCES OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

Introduction. *In the context of reforming the system of local self-government and territorial organization of power, they need to rethink a number of important theoretical postulates of domestic financial science through the prism of improving existing and developing new conceptual approaches to the theoretical substantiation of the finances of the united territorial communities in their territorial communities. After all, the study of OTG finances, with their permanent dominance in local finance, is the basis for effective implementation of the reform of financial decentralization and local development. Moreover, upon completion of the reform, the UGT finances will prevail, completely changing the local finances.*

Purpose. *Given the limited theoretical and practical experience of domestic scientists on the finances of the united territorial communities, the purpose of the article is to find out the place and role of OGF finances in the financial system of the state.*

Methods. *The methods of abstraction, generalization, induction, deduction, synthesis were applied in the study of the role and place of OGF finances in the financial system of the state, as well as the system method.*

Results. *The views of domestic and foreign theorists and practitioners on the scientific substantiation of the financial system of the state and its structural components have been systematized. The LTG finances in its structure and the role for modifications of local finances was determined. This made it possible to identify OTG finances as an area of the financial system and to formulate a science-based approach to their knowledge, while separating OTG budgets, utility and financial institutions and local borrowing in their structure.*

Discussion. *It is advisable to carry out further scientific researches of OGF finances on the basis of the formed theoretical substantiation of OGF finances as an integral part of the financial system of the state with the corresponding structural structure – links that are interconnected and interact.*

Keywords: *financial system, OTG finances, OTG budget, local borrowing, utilities and financial institutions.*

JEL Classification: H72, H77.

Постановка проблеми. Місцеві фінанси відіграють важливу роль у суспільстві, оскільки є об'єктивною формою економічних відносин на рівні адміністративно-територіальних одиниць і водночас головним інструментом реалізації політики соціально-економічного розвитку регіонів. У контексті провадження децентралізації місцеві фінанси модифікувалися – виникла специфічна сфера фінансових відносин – фінанси об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Їх поява пов'язана із повномасштабною імплементацією реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а подальше функціонування залежить від ґрунтовності теоретико-методологічних досліджень у цій царині.

У контексті об'єднання територій і громад та зародження фінансових відносин на рівні ОТГ, формування фінансів ОТГ стало об'єктивним явищем, що потребує детального дослідження через призму визначення ролі і місця у фінансовій системі держави та виокремлення власних структурних елементів задля їхнього ефективного функціонування, адаптивності викликам сучасності та забезпечення стратегічного розвитку й модернізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем функціонування фінансів на всіх рівнях економічної системи присвячені праці О. Василика, В. Дем'янишина, О. Десятнюк, М. Карліна, А. Крисоватого, М. Крупки, Л. Лисяк, І. Лютого, П. Нікіфорова, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, О. Рожка, О. Тулай, В. Тропіної, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та ін. Значний внесок у розробку теоретико-методологічних і прикладних аспектів формування фінансів територіальних громад зробили зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких: І. Вахович, І. Волохова, Т. Гургула, О. Молодцов, І. Пелехатий, І. Сторонянська, Р. Масгрейв, Е. Остром. Їх внесок

є беззаперечним, проте не розробленими залишаються питання теоретико-методологічного обґрунтування концептуальних засад фінансів ОТГ у частині визначення їх місця і ролі у фінансовій системі держави, що зумовлює подальший науковий пошук й виводить на перший план виокремлення власної позиції у цій площині.

Метою статті є з'ясування місця і ролі фінансів ОТГ у фінансовій системі держави, а також визначення структурних елементів фінансів ОТГ як ланки фінансової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування основних концептуальних засад фінансів ОТГ лежить в площині наукового обґрунтування проблематики структуризації їхніх елементів та визначення місця і ролі в фінансовій системі держави. Як зазначає В. Опарін, "...визначаючи фінанси, як і будь-яке інше явище, необхідно дати відповідь на просте і водночас надзвичайно складне запитання – що це таке і що воно в себе включає?" [1, с. 6].

Враховуючи постулати й інструментарій системного методологічного підходу щодо пізнання фінансів ОТГ, визначимо їх місце у фінансовій системі та структуру. Базуємо власні переконання на аргументації, що вони є окремим елементом множини, який формує підсистему (сферу) місцевих фінансів у фінансовій системі. При цьому слід врахувати, що підсистема, підпорядкована системі вищого порядку, якою щодо них є публічні фінанси, також система, проте нижчого ієрархічного рівня із власною архітектонікою. Зазначимо, що "...кожна система має свої правила адаптації і трансформації, структурні характеристики, зокрема існуючу між елементами та підсистемами ієрархії, що впливає на поведінку кожного елемента. Це характерно також для фінансів як системи, що складається з підсистем, сформованих із елементів, які

теж є системами на нижчому ієрархічному рівні” [2, с. 24].

Водночас наголосимо, що системне дослідження фінансів ОТГ базується на розумінні їхньої сутності за дескриптивним підходом, що дає змогу визначити їх місце у структурі фінансової системи. Відповідно, сутнісна характеристика за конструктивним підходом дає змогу сформувати власну архітектуру фінансів ОТГ, виокремивши властиву лише їм конфігурацію елементів множини із характерними економічною природою і сутністю.

У більшості економічно розвинених країн фінанси територіальних громад є вагомим складовою національних фінансових систем. Для вітчизняної фінансової системи фінанси ОТГ є новим елементом, який потребує аргументації щодо його виокремлення як сфери чи ланки в її структурі, а також побудови власної архітектури. Так, оптимально побудована і дієздатна фінансова система базується на сукупності визначених елементів (сфер, ланок), які взаємопов'язані та взаємодіють між собою, будучи внутрішньою її структурою. Відповідно, “...сфера характеризує узагальнену за певною ознакою сукупність фінансових відносин, а ланка – їх відособлену частину”, як зауважує В. Опарін [1, с. 24].

Теоретичний аналіз доробку вітчизняних науковців засвідчує, що до сьогодні фінансам ОТГ не приділяється належна увага. Це є об'єктивним явищем, зважаючи на терміни впровадження децентралізаційних реформ. Разом із цим, понятійна визначеність фінансової системи та її архітектура також характеризуються різнополярністю в інтерпретації й методологічному підґрунті пізнання, що спричинює неузгодженості у теорії та практиці щодо розуміння фінансів ОТГ.

Так, у значній кількості трактувань фінансової системи акцентується увага на взаємопов'язаних сферах і ланках фінан-

сових відносин, в процесі яких утворюються і використовуються централізовані та децентралізовані сформовані фонди фінансових ресурсів [4, с. 11–12, 21; 1, с. 24; 5, с. 35; 6, с. 30], що апіорі відповідає добі адміністративно-командної економіки. За іншого підходу, сформованого за переходу до ринкової економіки, у працях більшості науковців понятійна визначеність фінансової системи містить нові риси, розширюється змістове наповнення щодо трактування її як специфічних форм і методів фінансових відносин за здійснення обмінних, розподільних і перерозподільних процесів, що відображаються у грошових потоках [1, с. 5, 7]. Відповідно, поняття “централізовані і децентралізовані фонди фінансових ресурсів” замінює термін “грошові потоки”, що, на нашу думку, розкриває глибинну сутність фінансової системи через рух вартості в процесі кругообігу фінансових ресурсів між сферами і ланками, формуючи грошові потоки. Адже саме рух фінансових ресурсів у процесі їхнього формування, розподілу і використання через фінансові відносини зумовлює появу грошових потоків.

При цьому оновлюється також компонентний склад фінансової системи за виокремлення змістової структури (внутрішньої) й організаційної (організаційно-інституційної) будови [1, с. 38; 7, с. 30], яка вважається “...сукупністю фінансових органів та інституцій, які здійснюють управління грошовими потоками” [7, с. 30]. Принагідно зазначимо, що конфігурація інститутів й інституцій залежить лише від національних особливостей країни, в якій вона формується. До того ж усі інститути фінансової системи за умови правильного налаштування сприяють посиленню економічної потужності держави й економічному процвітання суспільства [8, с. 14].

Водночас внутрішню структуру розглядають на основі усталеної концептуальної

позиції її сприйняття як "...сукупності відокремлених, але взаємопов'язаних сфер (узагальнена за певною ознакою складова) та ланок (відособлена складова) фінансових відносин, які мають певні особливості в мобілізації та використанні фінансових ресурсів, а також відповідний апарат управління та нормативно-правове забезпечення" [7, с. 30]. Не полемізуючи щодо внутрішньої будови фінансової системи, оскільки це не є предметом дослідження, наголосимо, що фінансовою системою вважаємо сукупність взаємопов'язаних сфер (структурних компонентів за певною ознакою) і ланок (відокремлених структурних компонентів) фінансових відносин, які, продукуючи грошові потоки, дотримуються ієрархії в управлінні у чітко визначеному нормативно-правовому полі. На нашу думку, саме внутрішня структура фінансової системи відображає конфігурацію учасників фінансових відносин, які пов'язані грошовими потоками й згруповані у відповідні сфери і ланки. З огляду на обрану системну методологію наукового пізнання, поділяємо погляди А. Гальчинського, який зазначає, що фінансова система "...це - внутрішньо організована структура – система систем, що виступає як засіб досягнення певної (системної) мети, має специфічні механізми самозбереження й енергію саморозвитку, підпорядковується власній логіці, історизму та іманентним законам" [9, с. 99].

Щодо архітекtonіки в контексті внутрішньої структури, то дискусії характеризуються різноманітністю думок і поглядів щодо виокремлення сфер і ланок фінансової системи. Більшість вітчизняних науковців розглядає структуру фінансової системи через виокремлення сфер і ланок за різними ознаками. При цьому відправною точкою є розуміння кожним із них соціально-економічної природи фінансів, які об'єктивно охоплюють "...широку гаму об-

мінно-розподільних відносин, які ззовні відображаються в різноманітних грошових потоках" [10, с. 23]. У цьому разі за основу структуризації беруть суб'єкти фінансових відносин – державу, юридичні та фізичні особи, переважно виокремлюючи за сферами державні фінанси, рідше – місцеві [11, с. 17–18], суб'єкти господарювання, домогосподарств, фінансовий ринок, міжнародні фінанси [11, с. 17–18; 12, с. 15; 13, с. 50–56; 7, с. 30–31; 14; 15; 16, с. 22], визначаючи при цьому ланки у кожній сфері фінансової системи, що забезпечує її єдність і структурну впорядкованість, з чим не погоджуємось, вважаючи такий перелік не повним і таким, який потребує перегляду відповідно до перманентних трансформацій. Адже сучасні реалії продукують істотні зміни у внутрішній структурі фінансової системи щодо її сфер, ланок та особливостей взаємозв'язку і взаємодії. До того ж європейська інтеграція України – це реальність, а не віддалена перспектива, тому досягнення визнаних світовою науковою спільнотою стандартів у формуванні самостійних і фінансово спроможних територіальних громад має бути імplementоване у вітчизняну теорію і практику швидкими темпами як фундаментальна основа забезпечення ефективного функціонування фінансів ОТГ. Вважаємо, що саме реформування системи місцевого самоврядування і територіальної організації влади дало змогу сформувати в архітекtonіці нові сфери і ланки, відповідно трансформували інституційно-організаційну будову фінансової системи. Отже, не претендуючи на виняткову догматичність власних наукових здобутків, структуруємо фінансову систему, поділяючи при цьому альтернативні точки зору вітчизняних флагманів фінансової науки та враховуючи надбання світової економічної думки у цьому напрямку. При цьому базуватимемося на результатах застосування

у дослідженні системного методологічного підходу щодо розуміння фінансів ОТГ, які є окремим елементом множини, що формує підсистему (сферу) місцевих фінансів у фінансовій системі. Зазначимо, що підсистема (сфера) місцевих фінансів підпорядкована системі вищого порядку – публічним фінансам, яка також є сферою, у структурі якої виокремлюємо, крім місцевих, сферу державних фінансів. Таке структурування публічних фінансів аргументовано їхньою понятійною визначеністю та введенням у вітчизняний науковий обіг.

Власну точку зору щодо визначення фінансів ОТГ як окремої сфери мотивуємо тим, що фінансова децентралізація, ілюструючи позитивні показники імплементації, зумовила формування фінансів ОТГ як нового фінансового явища, створивши підстави для їх виокремлення у складі фінансової системи України. За реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (результат яких – об'єднання територіальних громад, надання їм повної фінансової незалежності, створення органів місцевого самоврядування ОТГ та умов щодо формування їхніх фінансів) сформовано організаційно-правові основи функціонування фінансів ОТГ. Загалом це дає змогу виокремити фінанси ОТГ як за змістовим наповненням – грошовими потоками, матеріалізованими у доходах і видатках бюджету ОТГ, так і за організаційною будовою – сукупністю різних інституцій та інститутів із відповідним правовим забезпеченням як невід'ємної сфери фінансової системи, що відповідає викликам часу. Зазначимо, що до сьогодні не було спроб виокремити фінанси ОТГ у структурі фінансової системи України, оскільки теоретичні напрацювання у цьому напрямку перебувають нині на стадії розроблення, а трактування базових дефініцій

характеризується відсутністю єдиної думки щодо їхнього тлумачення.

Як зазначено вище, висвітлення внутрішньої структури фінансової системи відображає конфігурацію учасників фінансових відносин, які пов'язані грошовими потоками й згруповані у відповідні сфери і ланки, розкриваючи їх змістове наповнення (рис. 1).

Виокремлення фінансів ОТГ як важливої сфери фінансової системи України в складі місцевих фінансів, які, відповідно, є структуроутворюючим елементом публічних фінансів разом із державними, вважаємо доцільним і науково обґрунтованим, оскільки для них характерні відмінності у фінансових відносинах, що виникають між ОТГ й іншими суб'єктами фінансової системи, особливості руху грошових потоків, а також наявність організаційно-правової складової функціонування. За допомогою фінансів ОТГ здійснюється вплив на соціально-економічний розвиток певної територіальної одиниці та забезпечується добробут членів цієї громади.

Фінанси ОТГ віддзеркалюють систему фінансових відносин на різних рівнях адміністративного поділу між державою, органами місцевого самоврядування, домогосподарствами, фізичними й юридичними особами, міжнародними структурами і фінансовим ринком щодо формування грошових потоків, управління місцевими запозиченнями та розпорядження комунальною власністю. Однак наголосимо, що "...сутність фінансової діяльності на всіх рівнях одна – отримати своєчасно достатньо доходів і забезпечити їхнє раціональне та ефективне використання" [14, с. 41].

Застосовуючи постулати методології системного дослідження для розуміння фінансів ОТГ за дескриптивним підходом, ідентифіковано місце останніх у структурі фінансової системи України.

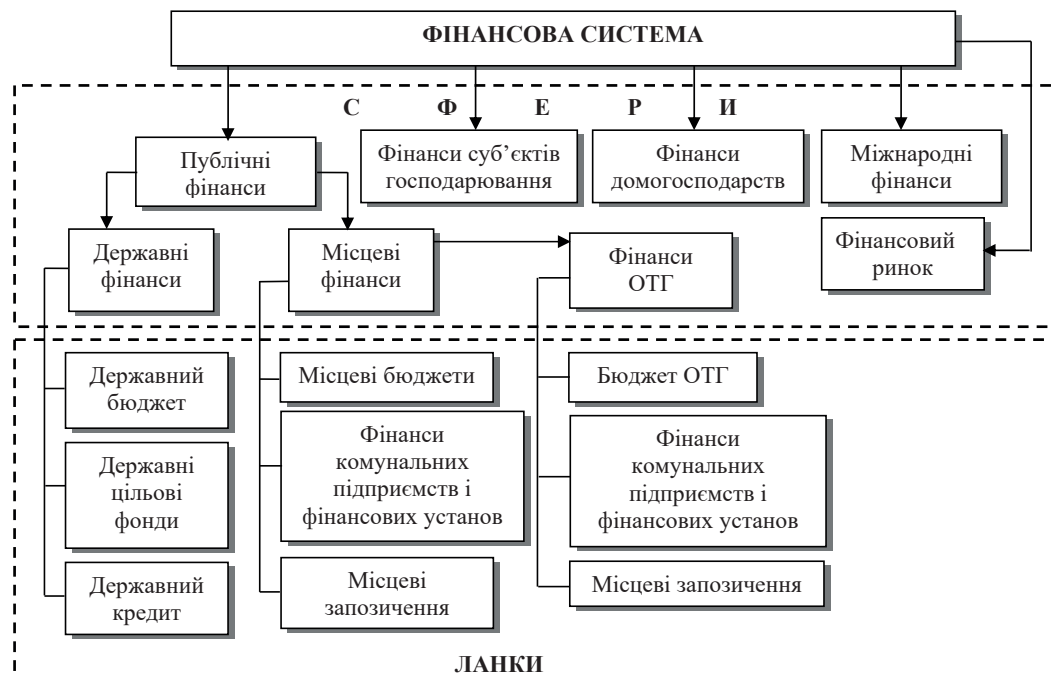

Рис. 1. Склад фінансової системи України за внутрішньою будовою

За конструктивного підходу до наукового пізнання фінансів ОТГ, визначимо їх архітектуру, тобто виокремимо ланки для структурування фінансової системи, використовуючи обраний нами методологічний інструментарій системного дослідження. Так, "...залежно від обраних теоретико-методологічних принципів змінюється й оцінка того, які складові формують фінансову систему, а визначення об'єкта аналізу детермінує методи його дослідження" [17, с. 99–119].

Враховуючи зазначене та використовуючи системний підхід до дослідження фінансів ОТГ, виокремимо властиву лише їм конфігурацію елементів множини із характерними економічною природою і сутністю, представивши їх як сукупність взаємопов'язаних складових (рис. 2).

Оскільки фінанси ОТГ є важливою сферою фінансової системи, яку формують

ланки (відокремлені структурні компоненти), то їх виокремлення має ґрунтуватися на догматичних постулатах теорії місцевих фінансів із використанням інструментарію системної методології, за якою фінансова система є системою вищого порядку, що складається з певної кількості підсистем, у структуру яких входять взаємопов'язані компоненти й елементи. Як зазначає С. Юрій, будь-які системи потребують чіткого ранжування підсистем, елементів, компонентів та властивих їм характеристик, взаємодія між якими та середовищем може формувати якісно або сутнісно нову інтегральну цілісність [18]. Відповідно, за логікою отримуємо: система – підсистема – компоненти – елементи.

Акцентування на структурних елементах фінансів ОТГ базується на використанні теоретичних постулатів місцевих фінансів і фінансів органів місцевого самоврядуван-

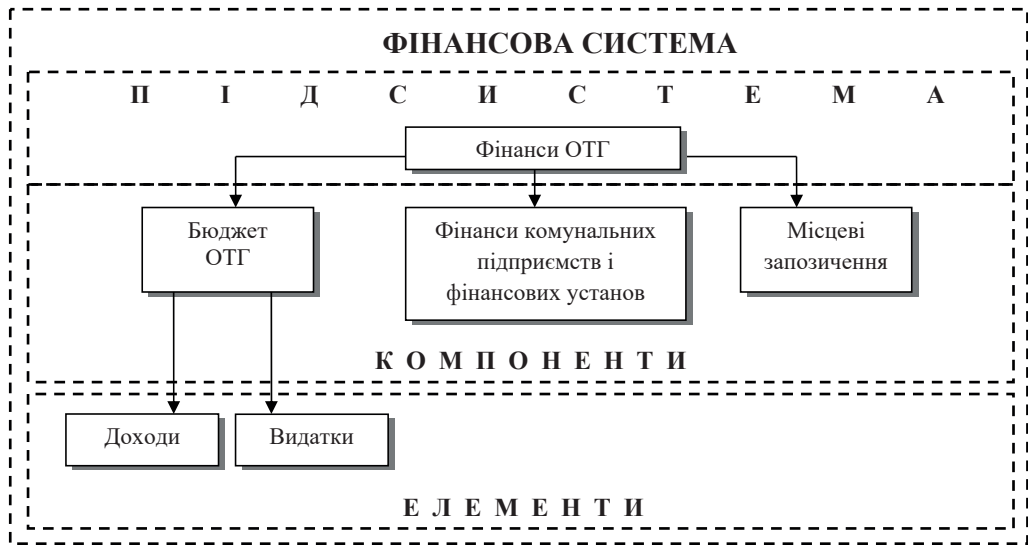

Рис. 2. Структуризація фінансів ОТГ за конструктивним підходом

ня. Як зазначає В. Кравченко, "...фінанси місцевих органів влади як система містять у собі кілька основних взаємопов'язаних структурних елементів: видатки, доходи, способи формування доходів, місцеві фінансові інститути, суб'єкти, об'єкти, взаємовідносини між суб'єктами системи, системою та іншими ланками фінансової системи держави взагалі" [19, с. 44]. З такою позицією солідарна більшість вітчизняних науковців, зокрема О. Сунцова, В. Суторміна, М. Тарасенко, І. Сазонець, О. Романенко, Л. Лазебник, С. Львовичкін, В. Федосов, Ю. Пасічник та ін. Водночас В. Опарін [3, с. 78], В. Венгер [20, с. 215–219], Т. Бондарук [21, с. 183] і О. Кириленко [11, с. 21] до переліку цих компонентів додають місцеві позики, фінанси комунальних підприємств, місцевий бюджет, І. Волохова – фінанси самоорганізації населення [22, с. 61]. Розглянувши різні підходи щодо складу місцевих фінансів (табл. 1) та частково погоджуючись із позиціями вказаних науковців, вважаємо, що наведені елементи

вирізняються і у структурі підсистеми фінансів ОТГ, проте мають певні особливості.

Оскільки сферою фінансової системи (підсистемою) визначено фінанси ОТГ, то ланками, які формують відокремлені структурні компоненти і виокремлені за певними ознаками, є бюджет ОТГ, фінанси комунальних підприємств і фінансових установ та місцеві запозичення. В складі такої структурної компоненти, як бюджет ОТГ, з точки зору системної методології, доцільно визначити два елементи – неподільні частки – доходи і видатки, оскільки "...фінансова діяльність будь-якого суб'єкта виявляється у формуванні доходів і здійсненні витрат" [21, с. 182].

Отже, фінансова система за внутрішньою будовою є цілісно сформованою єдністю взаємозалежних сфер і ланок, фінансову діяльність яких регулюють норми права. Відповідно виокремлення фінансів ОТГ у структурі фінансової системи є вмотивованим з огляду на використання методології системного дослідження щодо визначення їхньої сутності в єдності де-

Наукові підходи щодо складових елементів місцевих фінансів*

Автор	Складові елементи місцевих фінансів
В. Кравченко	Видатки, доходи, способи формування доходів, місцеві фінансові інститути, суб'єкти, об'єкти, взаємовідносини між суб'єктами системи, системою та іншими ланками фінансової системи держави взагалі [19, с. 44].
І. Волохова	Місцеві бюджети, місцеві позики, фінанси комунальних підприємств, фінанси самоорганізації населення [22, с. 61].
Т. Бондарук	Місцеві бюджети, місцеві позики (комунальний кредит, місцевий кредит), фінанси комунальних підприємств [21, с. 183].
О. Кириленко	Місцеві бюджети, фінанси комунальних підприємств, місцевий кредит [11, с. 21].
В. Венгер	Місцеві бюджети, регіональні фонди, місцеві позики та фінанси комунальних (муниципальних) підприємств [20, с. 215–219].
В. Опарін	Місцеві бюджети, регіональні фонди, місцеві позики, фінанси муніципального господарства [3, с. 78]
О. Романенко	Місцевий бюджет і цільові фонди, кошти комунальних підприємств [23, с. 184].

* Складено авторами.

скриптивного та конструктивного підходів. Вважаємо, що наведені аргументи щодо виокремлення у структурі фінансової системи України фінансів ОТГ та їх ланок є обґрунтованими також щодо введення у сферу фінансових відносин ОТГ як важливих суб'єктів фінансової діяльності.

Висновки. Визначивши фінанси ОТГ як сферу у структурі фінансової системи та її ланки, доцільно у подальших наукових дослідженнях акцентувати увагу на змістовому наповненні та науковому пізнанні виокремлених ланок. Адже, "...пріоритетами запроваджених у державі змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень..." [24, с. 5].

Переконані, що в умовах реалізації фінансової децентралізації в Україні фінанси об'єднаних територіальних громад (ОТГ) повинні зайняти одне із провідних місць у фінансовій системі держави, оскільки вони є основним індикатором ефективності запровадження реформи місцевого самовряду-

вання та територіальної організації влади і каталізатором забезпечення добробуту членів територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Опарін В. М. *Фінанси (Загальна теорія)* : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 240 с.
2. Зятковський І. В. *Фінанси суб'єктів господарювання в умовах інституціональних перетворень* : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 388 с.
3. Опарін В. М. *Фінанси (Загальна теорія)* : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 1999. 164 с.
4. Карпінський Б. А. *Фінансова система* : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 184 с.
5. *Фінансы* : учебник / под ред. А. Г. Грязновой, Е. В. Маркиной. Москва : Финансы и статистика, 2004. 500 с.
6. *Финансы, денежное обращение и кредит* : учебник / под ред. В. К. Сенчагова, А. И. Архипова. Москва : Проспект, 1999. 496 с.
7. *Теорія фінансів: підручник за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. Київ : Знання, 2012. 611 с.*

8. Филиппов Ю. В., Авдеева Т. Т. Основы развития местного хозяйства : уч. пособ., 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Логос, 2011. 276 с.

9. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення. Київ : АДЕФ-Україна, 2010. 572 с.

10. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб., 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : КНЕУ, 2002. 240 с.

11. Кириленко О. П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика) : навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. 212 с.

12. Карлін М. І. Фінансова система України : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 324 с.

13. Башнянин Г. І. Фінансові системи в економіці держави. Фінанси України. 1999. № 10. С. 50–56.

14. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 240 с.

15. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку : монографія. Київ : Знання, 2010. 431 с.

16. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2000. 416 с.

17. Сніжко О. В. Методологічний еkleктизм у трактуванні сутності фінансової системи. Міжнародна економічна система. 2014. № 2(21). С. 99–119.

18. Юрій С. І., Бескид Й. М. Бюджетна система : навч. посіб. Київ : Таксон, 2002. 256 с.

19. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України : навч. посіб. Київ : Знання, 1999. 487 с.

20. Венгер В. В. Фінанси : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр уч. л-ри, 2009. 432 с.

21. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його забезпечення в Україні : монографія. Київ : НАН України : Ін-т екон. та прогнозув, 2009. 608 с.

22. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні : монографія. Одеса : Атлант, 2014. 462 с.

23. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. Київ : Центр навч. л-ри, 2003. 312 с.

24. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади : навч. посіб. Київ, 2017. 119 с.

References

1. Oparin, V. M. (2004). *Finansy (Zahalna teoriia) [Finance (General Theory)]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

2. Ziatkovskiy, I. V. (2006). *Finansy subiektiv hospodariuvannia v umovakh instytutsionalnykh peretvoren [Finance of entities in institutional transformation]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].

3. Oparin, V. M. (1999). *Finansy (Zahalna teoriia) [Finance (General Theory)]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

4. Karpinskiy, B. A. (2003). *Finansova sistema [Financial system]*. Kyiv: TSNL [in Ukrainian].

5. Hriaznova, A. H., Markina, E. V. (Ed.). (2004). *Finansy [Finance]*. Moscow: *Finansy i statistika* [in Russian].

6. Senchagova, V. K., Arhipova, A. Y. (Ed.). (1999). *Finansy, denezhnoe obrashchenie i kredit [Finance, money and credit]*. Moscow: *Prospekt* [in Russian].

7. Yuriy, S. I., Fedosov, V. M. (Ed.). (2012). *Teoriia finansiv [Theory of finance]*. (2nd ed.). Kyiv: *Znannia* [in Ukrainian].

8. Filippov, Yu. V., Avdeeva, T. T. (2011). *Osnovy razvitiya mestnogo hazyaystva [Fundamentals of local economy development]*. (2nd ed., rev.). Moscow: *Lohos* [in Russian].

9. Halchynskiy, A. S. (2010). *Ekonomichna metodolohiia. Lohika onovlennia [Economic methodology. Update logic]*. Kyiv: *ADEF-Ukraina* [in Ukrainian].

10. Oparin, V. M. (2002). *Finansy (Zahalna teoriia) [Finance (General Theory)]*. (2nd ed., rev.). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

11. Kyrylenko, O. P. (2002). *Finansy (teoriia ta vitchyzniana praktyka) [Finance (theory and practice)]*. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
12. Karlin, M. I. (2007). *Finansova systema Ukrainy [Financial system of Ukraine]*. Kyiv: Znan-
nia [in Ukrainian].
13. Bashnianyn, H. I. (1999). *Finansovi systemy v ekonomitsi derzhavy [Financial systems in the economy of the state]*. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 10, 50–56 [in Ukrainian].
14. Oparin, V. M. (2005). *Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty) [Financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
15. Kizyma, T. O. (2010). *Finansy domohospodarstv: suchasna paradyhma ta dominanty rozvytku [Household finance: the current paradigm and the dominant of development]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
16. Vasylyk, O. D. (2000). *Teoriia finansiv [Theory of finance]*. Kyiv: NIOS [in Ukrainian].
17. Snizhko, O. V. (2014). *Metodolohichniy eklektyzm u traktuvanni sutnosti finansovoi systemy [Methodological eclecticism in the interpretation of the essence of the financial system]*. *Mizhnarodna ekonomichna systema – International Economic System*, 2(21), 99–119 [in Ukrainian].
18. Yuriy, S. I., Beskyd, Y. M. (2002). *Biudzhetna systema [Budget system]*. Kyiv: Takson [in Ukrainian].
19. Kravchenko, V. I. (1999). *Mistsevi finansy Ukrainy [Local finance of Ukraine]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
20. Venher, V. V. (2009). *Finansy [Finance]*. Kyiv: Tsentri uch. I-ry [in Ukrainian].
21. Bondaruk, T. H. (2009). *Mistseve samovri-
aduvannia ta yoho zabezpechennia v Ukraini [Local self-government and its provision in Ukraine]*. Kyiv: NAN Ukrainy: In-t ekon. ta prohnozuv [in Ukrainian].
22. Volokhova, I. S. (2014). *Mistsevi finansy ta perspektyvy pohlyblennia finansovoi detsentralizatsii v Ukraini [Local finance and prospects for deepening financial decentralization in Ukraine]*. Odesa: Atlant [in Ukrainian].
23. Romanenko, O. R. (2003). *Finansy [Finance]*. Kyiv: Tsentri navch. I-ry [in Ukrainian].
24. Vasylieva, N. V., Hrynchuk, N. M., Derun, T. M., Kuibida, V. S., Tkachuk, A. F. (2017). *Mistsevyi biudzhety i finansove zabezpechennia obiednanoi terytorialnoi hromady [Local budget and financial support of the united territorial community]*. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.11.2019.